

WEKKERPRIJS

Dames en Heren, Ladies and Gentlemen,

Ik kan u bij benadering niet vertellen hoe het bestaan van de eenzame freelancer wordt opgevrolijkt, als zij op een kille, grijze januaridag een mail vindt waarin haar wordt meegedeeld dat zij een prijs heeft ontvangen. Een prijs die haar blijkt te worden toegekend omdat zij zich, zo heet het in de mail, „verdienstelijk heeft gemaakt voor de verbreiding en verspeiding van informatie over de Engelssprekende landen en culturen onder het Nederlands publiek.” Dat die lof haar dan ook nog toekomt vanwege een -helaas inmiddels overleden- Anglicist, professor Herman Wekker, die hoogleraar was aan de Universiteit van Groningen en dat die lof haar wordt toegezwaaid door een jury onder voorzitterschap van professor Arthur van Essen, emeritus hoogleraar aan diezelfde Universiteit van Groningen - MIJN alma mater - maakt het alleen maar leuker.

Ik moet u eerlijk zeggen: journalisten, zo ook deze journalist, zijn niet gewend over hun werk te denken in dit soort termen - die van informatie verspreiden over Engelssprekende landen en culturen onder het Nederlands publiek. Ons als correspondenten gaat het vooral om de spanning van het frequent schrijven van een stuk. En we zijn dodelijk beledigd als lezers dat „een stukje” noemen. Een artikel over iets in ons geadopteerde land dat we z`elf leuk of interessant of vermeldenswaardig of noodzakelijk vinden. Correspondent zijn in een land dat zich in cultuur z`o onderscheidt van wat de bewoners van de Britse eilanden steevast „continental Europe” noemen, is immers geen last, maar een cadeautje. Correspondent zijn in wat we nu maar even noemen Engeland is zoveel als het permanent mijnen van schrijversgoud. : er zijn over Engeland, Schotland, Wales en natuurlijk ook Ierland, aan weerszijden van de scheidslijn, meer verhalen te vertellen dan over welk ander Europees land ook. Waarom? Omdat het land zo verschrikkelijk anders is.

En hoe komt dat? Ik vertel u waarschijnlijk niets nieuws. Omdat de eiland-status van het Verenigd Koninkrijk `en het rijke imperiale verleden, ondanks de komst van Easyjet en de aanleg van Kanaaltunnel, nog altijd aanleiding geven tot een „eerst wij” en dan „de rest van de wereld”- gevoel. Dat is een soort collectief bewustzijn dat wij in Nederland niet kennen. Onze Nederlandse psychologie is die van een klein land dat het meest gebaat is bij zich soepel voegen naar de grotere buurlanden. Britten, inwoners van een middelgroot land dat steevast „punches above it’s weight” volgens de ex-Foreign Secretary Douglas Hurd, voelen zich psychologisch bij voorbaat superieur:

superieur aan de rest van Europa – en zeker aan Frankrijk – en extra superieur omdat zij Amerika hebben gecre”eerd en een empire hebben gehad.

Het is niet langer politiek correct om dat ook hardop te zeggen, maar d`at het zo is, blijkt onder andere uit het feit dat het Verenigd Koninkrijk zich nog steeds beschouwt als de brug tussen Washington en de rest van Europa. Een soort vooruitgeschoven post ,namens de Verenigde Staten, in de oude wereld.

Die typisch Britse opvatting is - pijnlijk voor de Britten - minder bekend in Washington dan op het Foreign Office in Londen. Elke nieuwe Amerikaanse president die voor het eerst de Britse premier ontmoet, krijgt van zijn staf, op een spiekbriefje, vooral `e`en opdracht mee: prijs in de persconferentie achteraf expliciet de „special relationship” – de veronderstelde unieke band tussen moederland en voormalige kolonie die de Britten z`o koesteren. Als die speciale loftuiting dan ook achterwege blijft – zoals de eerste keer dat Gordon Brown post-Blair kennis ging maken met George Bush jr. , staan de Britse kranten vol met analyses over het uitblijven daarvan. En u kunt zich voorstellen wat een paniek er in Londen uitbrak toen president Obama bij ZIJN aantreden – O HELIGSCHENNIS! - `en liet weten dat hij als eerste speciale banden met Zuid-Amerika en Azie wilde aanknopen `en het borstbeeld van Winston Churchill van zijn bureau liet verwijderen. En dat terwijl achtereenvolgende

Amerikaanse presidenten van Ronald Reagan tot George Bush II zich min of meer heimelijk aan Englands grootste staatsman van de 20ste eeuw hadden gespiegeld.

Maar goed, ik ben hier niet om `u een lesje te geven – ik zou niet durven – over de plaats van het Verenigd Koninkrijk in de wereld van vandaag. Daar weet u natuurlijk zelf alles van. Ik wil alleen maar uitleggen tot welke bizarre situaties dat unieke gevoel van superioriteit van de Britse heersende klasse voor een buitenstaander leidt.

U weet natuurlijk allemaal dat de Nederlandse ambassade in Londen, die zich tegenwoordig primair met handelsbevordering bezighoudt, Nederlandse zakenmensen waarschuwt tegen het „very interesting!”-fenomeen. De Britse reactie „very interesting” betekent niet „de Britten waren enthousiast over mijn plannen en de order is dus al bijna binnen”. Hij betekent: „klets jij maar wat aan en ik zal je beleefd aanhoren.” Als Neerlandicus geniet ik van de eindeloze variatie aan beledigende mogelijkheden die de Engelse taal en intonatie biedt, maar dan onder de laklaag van beleefdheid. „Would you like to stay for lunch?” – en dan de fatale vergissing die je als nieuweling maakt door daarop dan ook inderdaad in te gaan. Uitgenodigd worden een mening toe te lichten, waarop de gesprekspartner koeltjes reageert met „Really?” en je dan de rug toedraait. De dodelijke manier waarop ik ooit een verhitte Duitse collega op zijn plaats gezet hoorde worden door een geirriteerde politicus: „Just because you’re German, you don’t have to feel inferior ALL THE TIME!” En mijn meest recente voorbeeld van onbeschaamde- want in het minste niet verhulde superioriteit van de self-styled doyenne van mijn well-to-do dorp in Kent die over de komst van ordinair geachte nieuwelingen in het huis naast het hare onverbloemd opmerkte: „Don’t worry, we’ll FREEZE them out!”

Nu ik hier toch sta, kan ik mij niet helemaal inhouden als het erom gaat mij toch een beetje met uw vakgebied te bemoeien. Ik wil u graag een leermiddel aanreiken dat er bij uw leerlingen alleen maar in kan gaan dan als koek. Ik noem u, dames heren, het meestervoorbeeld in tabloid-maken, de zusterkrant van The

Times, het doordeweekse broertje van The News of the World, de grootste red-top in de Britse krantenwereld: The Sun. Dat die krant een miljoenen-oplage heeft gehaald middels de steevast blote borsten op pagina 3, doet hier minder ter zake – al zal dat de toegankelijkheid van het leermiddel voor uw leerlingen misschien wel vergroten. Maar wat The Sun in mijn ogen taalkundig zo aantrekkelijk maakt, is dat die krant dagelijks de flexibiliteit en veelzijdigheid van de Engelse taal demonstreert op een manier die MIJ op school niet werd geleerd, maar die onherroepelijk blijft hangen.

Pedofielen zijn in Sun-jargon per definitie „beasts” en „perverts”, maar wie wist dat daarvan ook een werkwoord kan worden afgeleid? „To be perviving at the gates of a school” – prachtige plastische uitdrukking. Soortgelijk, de manier waarop het Engels ruimte laat voor het creëren van een instant-stereotype, dat op allerlei inhoud van toepassing kan worden verklaard. Ik noem u als voorbeeld een uitdrukking uit de nadagen van Prinses Margaret, de jongere zuster van Koningin Elizabeth. Zij sleet haar laatste jaren door toenemend onbeschoft te zijn tegen personeel en tegen gewoon volk waarvan zij het nut niet inzag. Die periode ging gepaard met toenemende lichamelijke aftakeling en geruchten over een drankprobleem. Na een episode waarin de Prinses „onwel” was geweest en bij de verjaarsviering van haar moeder onder een deken in een rolstoel verscheen, dook opeens de uitdrukking: „to do a Margaret” op. Dat wil zeggen: „dronken van de gin in een kokend bad stappen en ernstig je benen verbranden”.

Had ik dat soort woordgebruik maar tot mijn beschikking gehad toen ik ooit als onnozele au pair in Oxford aan mijn kennismaking met Engeland begon. In mijn zo sjieke gastfamilie, waar ik nog door het keukenluik de jus heb mogen aangeven voor figuren uiteenlopend van Randolph Churchill tot Hugh Trevor Roper, werd ik als de speekwoordelijke assepoester behandeld. Ik ging er na drie maanden onverschoonde lakens, bijna geen eten en uren schrobben op handen en voeten zodat de nieuwe Hoover niet onnodig zou verslijten, met ruzie weg. Vele jaren later nodigde Oxford

University buitenlandse correspondenten uit om een eeuwfeest met haar te vieren en wie kwam ik daar weer tegen op een receptie met de coryfeen van de colleges? Mijn toenmalige hoogleraar-werkgever. Professor: „Nee maar, Hieke! Wat doe jij hier?” Ik, me zeer bewust van deze omkering van rollen: „Ik ben de correspondent van NRC Handelsblad, professor.” De professor, enigszins verward: „Wat jammer dat mijn vrouw hier niet is. She would have been delighted!! You MUST come to lunch!” Nooit gevolgd door een invitatie natuurlijk...

En als allerlaatste wil ik het nog even hebben over uitspraak. We weten allemaal dat vooral Engelsen de sociale status van elkaar aflezen op basis van een correct geachte uitspraak. Ik vind dat nogal komisch, want ik erger me voortdurend aan het feit dat sociaal-hooggeplaatste Engelsen heb steevast hebben over „deja voe” en „langerie” ipv lingerie en ik moet ook ontzettend terugschakelen als in een verhandeling over architectuur de moderne ontwerpen van de Franse architect Lee Corboe-siee ter sprake komen.

Maar terug naar het Brits perspectief op uitspraak: iedereen, ook de Engelsen zelf, weet dat het Engels al lang niet meer eigendom van de Engelsen- en zelfs niet van de Britten is. Er wordt geklaagd over de teloorgang van het cut glass-accent op de BBC ten gunste van politiek correcte representatie van mensen met een West-Indisch accent of een Welshe of Schotse „lilt”. Bangla-Deshi, Indiërs en Pakistani bevolken de call centres van grote banken en van National Rail en zijn vaak zo onverstaanbaar voor ons en wij voor hen, dat die uitbesteding aan goedkope lonen-landen steeds meer wordt teruggedraaid. En dan wij Nederlanders, die ons zo graag laten complimenteren met onze uitstekende kennis van vreemde talen. Die vinden dat colleges best in het Engels kunnen worden gegeven omdat wij de taal zo vloeiend spreken. Soms met rampzalige gevolgen. Zelf zie ik nog de nek van een beginnende tuinman vuurrood worden toen ik hem vroeg of hij in de tuin van onze gehuurde cottage een fuchsia wilde kortwieken. „Fjoeoeoeoesia” is een woord dat sindsdien in mijn geheugen gebrand is.

Maar het kan allemaal nog erger. De mooiste anecdote in dit verband komt van Nick Clegg, de half-Nederlandse, half-Britse vice-premier in David Camerons coalitie-regering. Clegg hield een toespraak voor de Anglo-Netherlands Society in Londen en vertelde dit verhaal over zijn Liberale partijgenoot, de inmiddels overleden MP, restaurateur en kookschrijver Sir Clement Freud, kleinzoon van de grote Sigmund en broer van de schilder Lucian.

Clement Freud kreeg een uitnodiging van de Buitenlandse Persvereniging in Madrid om daar een lezing te houden over het onderwerp „breast feeding”. Freud was enigszins beduusd. „Breast feeding?” Aan de andere kant: moederbinding, voedingsleer, restaurants, kookboekschrijver – het was ook wel weer enigszins begrijpelijk dat hij daarvoor werd aangezocht. Gbovendien ging de uitnodiging vergezeld van het aanbod van reiskosten vergoed, vrouw meenemen, lekker hotel – u kunt het zich allemaal voorstellen. Dus Freud ging, hield zijn goed voorbereide lazing over breast feeding en kreeg een warm applaus. Na afloop was het nog even nazitten met de voorzitter, de lezing kwam opnieuw ter sprake, de voorzitter had het ook allemaal h`e`el interessant gevonden, maar informeerde Freud toch voorzichtig dat hier sprake was geweest van een misverstand. Het gevraagde onderwerp was niet zozeer geweest „breast feeding” als wel „press freedom”.

Met een prijs die de onmiskenbare naam van Herman Wekker draagt kan een dergelijk misverstand volgens mij onmogelijk ontstaan. Ik hoop dan ook dat ik hier vandaag niet heb gestaan omdat ik de Bisschop Bekkers-prijs voor de verspreiding van Engelen-cultuur heb gewonnen. Want dan sloeg deze hele toespraak helemaal nergens op. Hoe dan ook: ik dank u.